

Mitkä ovat keskeisimmät asiat toisen asteen lukutaitotyössä? Tutkimusperustaisia tuloksia

Maria Niskakoski

Väitöskirjatutkijana 1.8.2024 alkaen (JY)

Opettajana (KM, EO):

Erityisopetuksen lehtori, Gradia, Schildtin lukio (virka)

Opetuskokemusta alakoulusta toiselle asteelle (2007-), yliopisto-opettajana 2017-2018 (JY)

Tutkijana:

Lasten luku- ja laskutaidon sujuvuus -hanke (Suomen Akatemia) 2016-2018, Projektitutkija, JY

DigiLukiseula (2018-), Vastaava tutkija, Niilo Mäki Instituutti

Lukeva koulu (2022), Vastaava tutkija, Niilo Mäki Instituutti/OPH

Kliinikkona (2018-2022):

Lastentutkimuslinikalla psykologin työparina, luetun ymmärtämisen ja toiminnanohjauksen ryhmämuotoinen tuki (ala- ja yläkoululaisille)

- Paananen, M., Pöyliö, H., Määttä, S., Hautala, J., Eklund, K., Kinnunen, M., Westerholm, J. & Holopainen, L. (2019). DigiLukiseula – digitaalinen luku- ja kirjoitustaidon arviointimenetelmä nuorille ja aikuisille. Niilo Mäki Instituutin verkkojulkaisu: [https:// digilukiseula.nmi.fi/](https://digilukiseula.nmi.fi/).
- Niskakoski, M., Määttä, S. Korpivaara, P. & Westerholm, J. (2021). Yläkoulun DigiLukiseula - Digitaalinen luku- ja kirjoitustaidon arviointimenetelmä 7. ja 8. -luokkalaisille. Niilo Mäki Instituutin verkkojulkaisu: <https://digilukiseula.nmi.fi/ylakoulun-digilukiseula/> .

Tietoiskun sisältö:

- Lukemisen ja kirjoittamisen taidoista – missä toisella astella mennään?
- Lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien tunnistamisen tärkeydestä
- Miten lukutaidon tuki tulisi rakentaa toisen asteen koulutuksessa?

Lukemisen ja kirjoittamisen taidoista – missä toisella astella mennään?

Oppilaat uskovat sattuman vaikuttavan koulumenestykseen – Asenteet muuttuivat kielteisemmiksi

Koulunkäynti | Oppilaiden osaaminen on laskenut ja suhtautuminen kouluun muuttunut kielteisemmäksi, kertoo Helsingin yliopiston ja Tampereen yliopiston tutkimuksen ensituloraportti.

Oppilaiden osaamisessa on aiempaa suurempia eroja. Keskimäärin osaaminen on

[Reetta Malmberg HS](#)

14.2.2025 15:00

Tervetuloa aivomädän aikakauteen

Tuoreet tutkimukset kertovat tekoälyn ja sosiaalisen median käytön heikentävän oppimista ja kognitiivisia taitoja. Lisää tutkimusta tarvitaan siitä, miten tekoäly vaikuttaa ihmisten kykyyn muistaa ja säilyttää tietoa, tutkija sanoo.

Tilaajille

Kuuntele juttu

Brian X. Chen, The New York Times

17.11.2025 9:00

New York

Artikkeli on alunperin ilmestynyt [The New York Times](#) -lehdessä. © 2025 The New York Times Company. Suomennos: HS:n toimitus

Lukutaidon kriisi uhkaa yhteiskuntarauhaa, sanoo Jenni Haukio

Lukeminen | Selkokirjallisuutta tarvitsee yhä useampi suomalainen. Selkee-hankkeen tekijät toivovat voivansa vähentää selkokirjoihin edelleen liittyvää stigmaa.

Tilaajille

[Arla Kanerva HS](#)

10.2. 17:04 | Päivitetty 11.2. 9:47

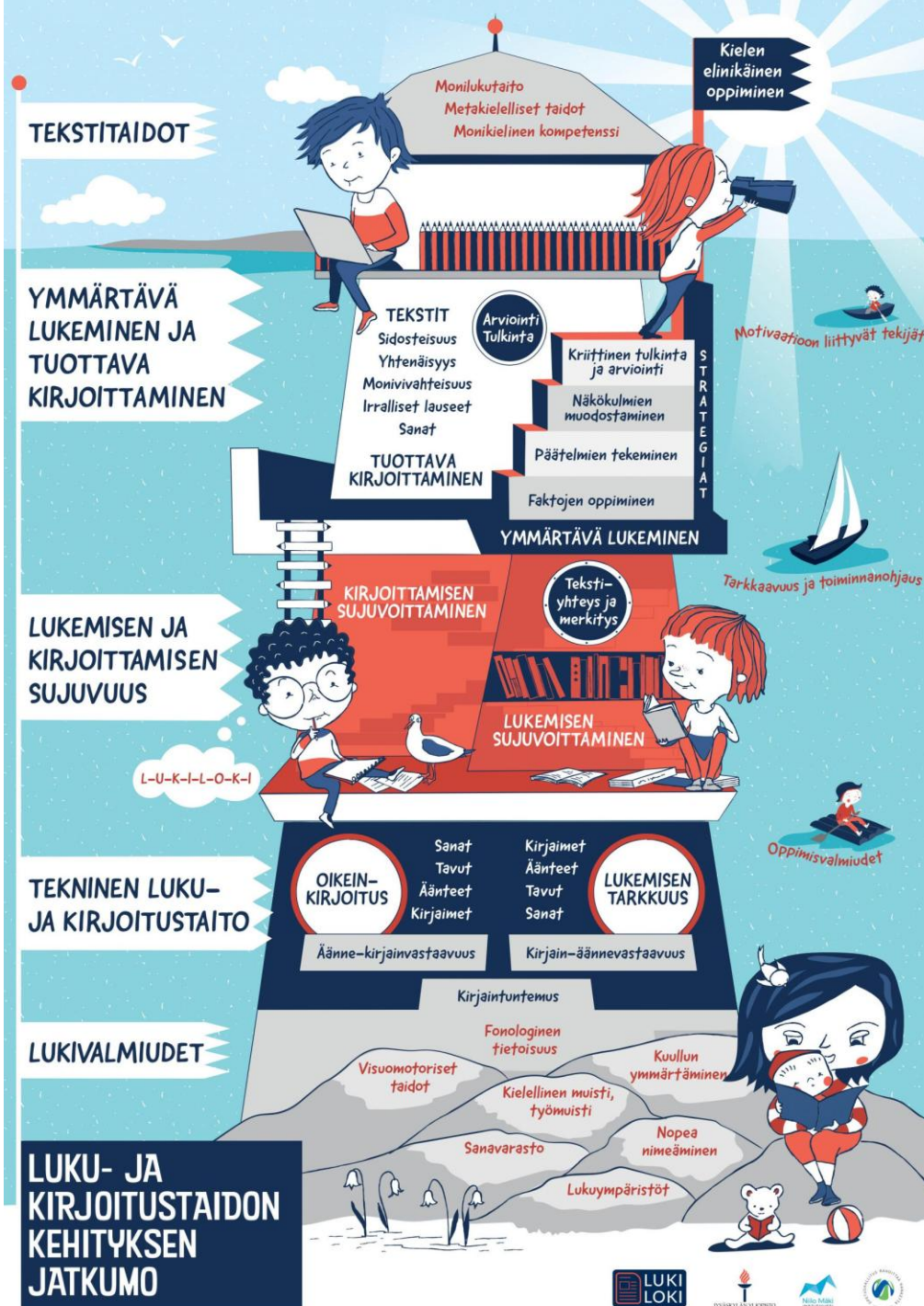

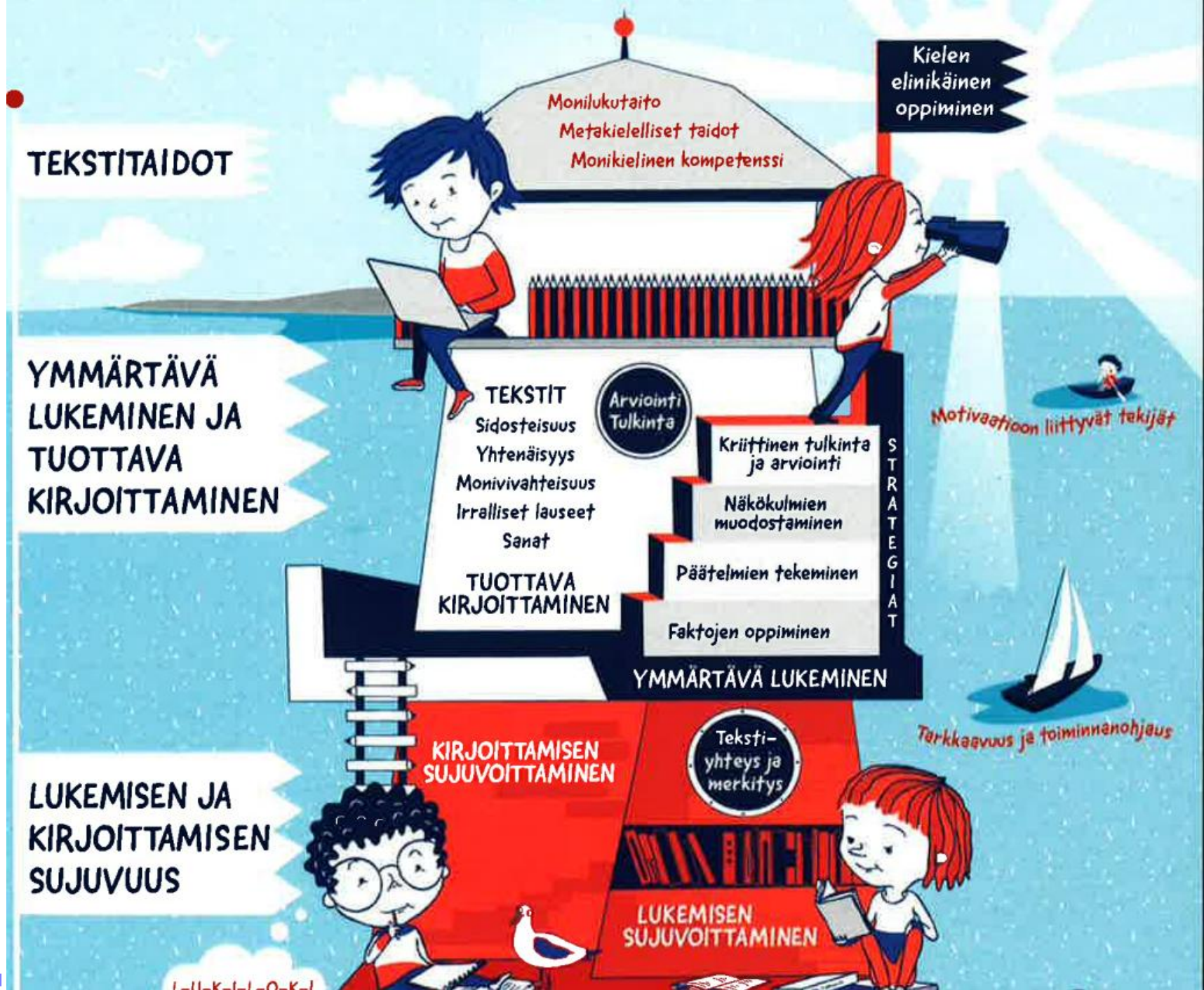
Mitä on lukutaito?

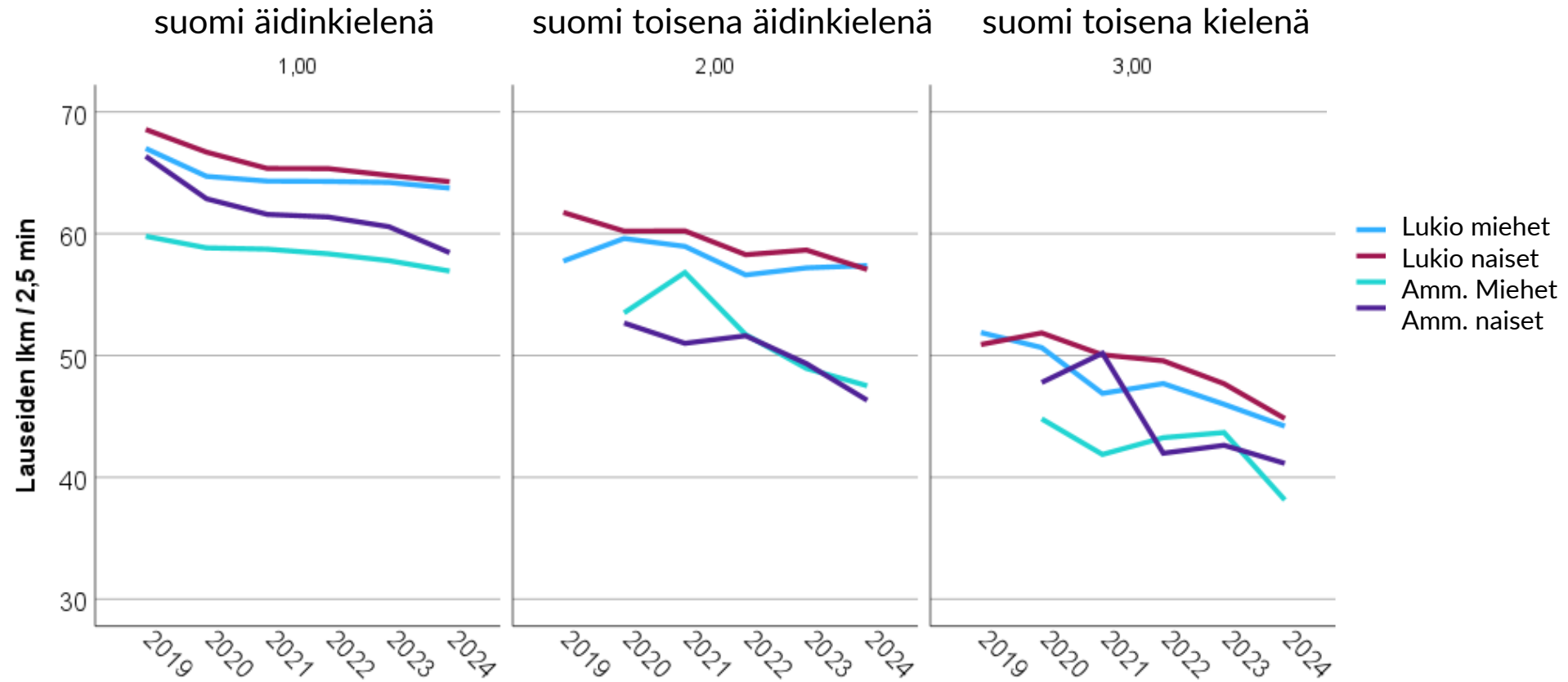
Lukutaito voidaan määritellä:

- peruslukutaidoksi
 - tarkkaa ja sujuvaa tekstin lukemista
- funktionaaliseksi lukutaidoksi
 - lukutaidolla on välineellinen arvo: osataan käyttää erilaisia kirjoitettuja tekstejä arjen eri tilanteissa omiin tarkoituksiin
- monilukutaidoksi
 - taitoa tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä (laaja tekstikäsitys)

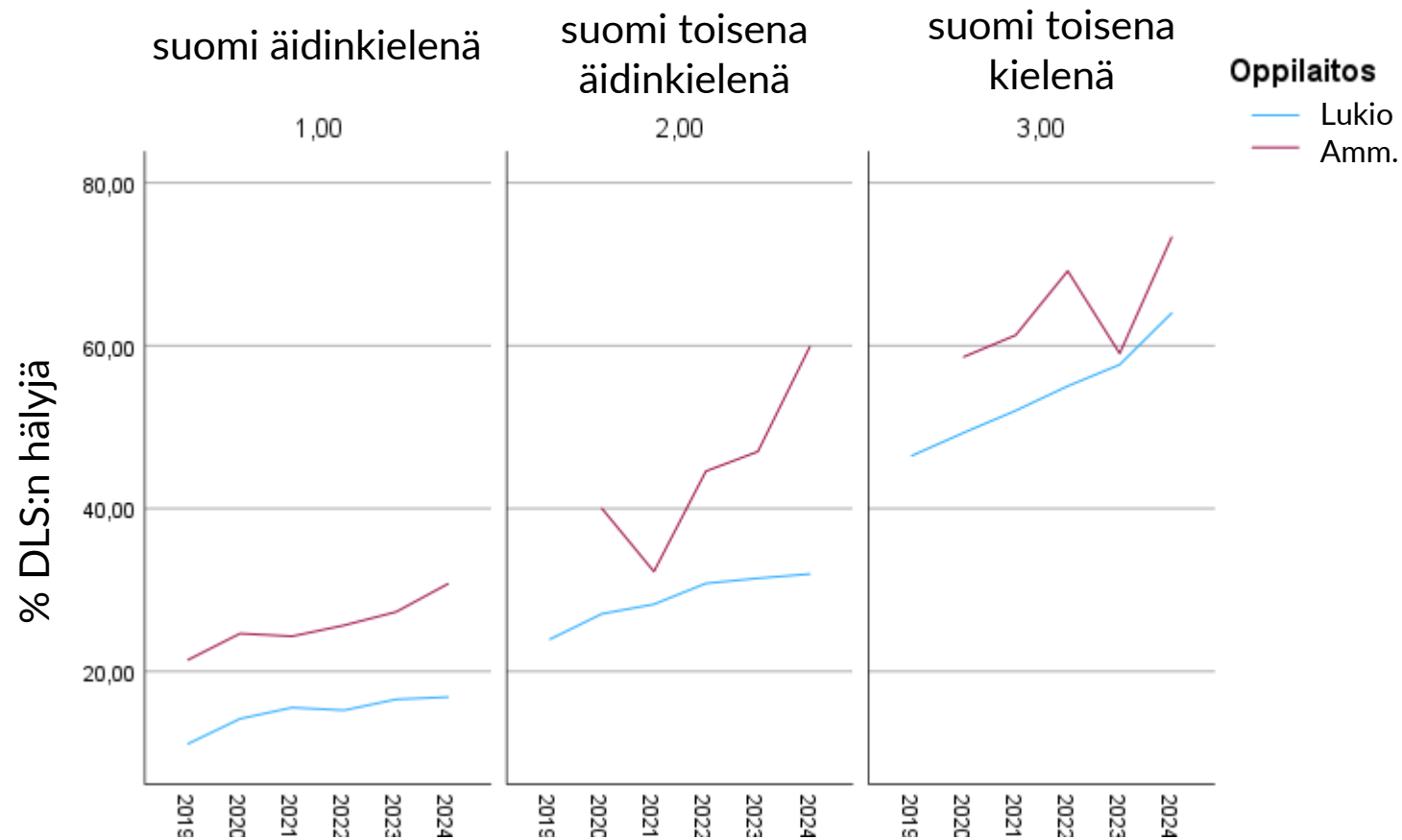
Lukemisen sujuvuus

Niilo Mäki Instituutin DigiLukiseulan Luki-indeksi: Toisen asteen aloittavien opiskelijoiden perusluku- ja oikeinkirjoitustaitojen kehitys vuosina 2019–2024.

Hautala, Niskakoski, Westerholm & Latvala (2025).

Lukemisen sujuvuus, tukea tarvitsevien määrän kasvu

Lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien tunnistamisen tärkeys

Miksi lukemisen ja kirjoittamisen taitoja arvioidaan (vielä) toisella asteella?

- Lukivaikeuden tiedetään olevan kehityksellistä: osa vaikeuksista ilmenee vasta myöhemmässä vaiheessa (Torppa ym., 2015).
- Tieto perusasteella todetuista vaikeuksista siirtyy heikosti toiselle asteelle (Hellgren ym., 2024).
- Oppimisvaikeuksilla tiedetään olevan monia negatiivisia seurannaisvaikutuksia koulutuksen, työllistymisen, mielenterveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta (Hakkarainen et al, 2015; Aro et al., 2019; Salmi et al. 2020; Aro et al., 2024).
- Oppimisvaikeus hidastaa opintojen edistymistä vain, jos siihen yhdistyy heikko motivaatio (Salmi ym. 2020).
- Kokemus saadusta tuesta näkyy vahvempana kiinnittymisenä koulunkäyntiin (Söderholm ym., 2023).
- Riittävän pitkäkestoinen lukiopetus tukee lukivaikeuksisten opiskelijoiden opiskelua toisen asteen aikana, vaikka valmistuminen toiselta asteelta viivästyisikin (Holopainen & Hakkarainen, 2019).

Miten lukutaidon tuki tulisi rakentaa toisen asteen koulutukseen?

Lukutaidon tukeminen toisella asteella

Tuen sisäänrakentaminen aineenopetukseen:

- Kielitietoinen opetus.
- Lukemisen määrän kasvattaminen, strategioiden vahvistaminen.
- Aineenopettajien tietoisuuden ja osaamisen lisääminen lukivaikeuksista ja luki-tuen rakentamisesta – tuen tarpeiden tunnistaminen vahvistuu.
- Aineenopetus – erityisopetus –yhteistyön vahvistaminen: aikaa yhteistyölle ja esimerkiksi yhteisopettajuudelle. Erityisopetuksen asiantuntijuuden jalkauttaminen aineenopetukseen.

Miksi luetun ymmärtämisen strategioiden tukeminen on tärkeää?

- LOPS: Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä (mm. oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä):
 - Jokainen opettaja on oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.
- Opiskelijan ”metakognitiivinen taso” ja kyky monitoroida luetun ymmärtämistä ennustaa merkittävästi lukemisessa suoriutumista.
- Metakognitiivisten lukustrategioiden käyttö on vahvasti yhteydessä lukemisessa ja oppimisessa suoriutumiseen.
- Opetus, jossa tuetaan metakognitiivisten taitojen kehittymistä lukemisprosessiin liittyen, edistää lukemisessa suoriutumista.
- ❖ Luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta ja käyttö on vahvasti yhteydessä luetun ymmärtämisen taitoon.
- ❖ Luetun ymmärtämisen tiedetään puolestaan olevan edellytys akateemiselle suoriutumiselle.

Luetun ymmärtämisen tukeminen

- 1) Selkeää ymmärtämisen strategioiden ohjeistusta ja harjoittelua
 - tekstin pääidean tunnistaminen
 - tiivistämisen muutamaaan virkkeeseen
 - tekstin rakenteen silmäily
 - tekstin sisällön peilaus suhteessa omaan aikaisempaan tietoon
- 2) Huomion kiinnittämisen sanaston hallintaan
 - vieraiden sanojen tunnistamiseen sekä merkityksen itsenäiseen selvittämiseen.
- 3) Luetun ymmärtämisessä vaadittavien itsesäätelytaitojen opettelua (oman ymmärryksen varmistaminen, kirjallisiin tehtäviin liittyvän suunnitelmallisuuden opetteleminen).
- 4) Ohjattuja vertaisryhmän sisäisiä keskusteluja koskien käsiteltyä tekstiä.
- 5) Opiskelijoiden motivaation tukeminen, lukuharrastuneisuuden kehittäminen.

Opetuksen/ koulunkäynnin rinnalla: Lukevat esikuvat (vanhemmat, opettajat, idolit)

Henri Kantonen heitti pleikkarin nurkkaan ja hurautti lukemiseen – ”Se alkoi ruokkia itseään”

Lukeminen | Maajoukkuekoripalloilija Henri Kantonen kertoo, innostui kirjallisuudesta, mitä hyötyjä lukemisesta on ja antaa ohessa muutaman lukusuosituksen.

 Tilaajille

Tony Pietilä. HS. 25.3.2026. <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000011901401.html>

Alexa, 10, luki vuodessa 165 kirjaa – se onnistui, koska yksi asia puuttuu hänen arjestaan kokonaan

Lasten lukutaito huolettaa Suomessa. 10-vuotias Alexa Ferdani luki viime vuonna 165 kirjaa. Yksi arkinen ratkaisu tukee lukuintoa.

Teksti Sinimaria Halonen Kuvat Alexa Ferdanin kotialbumi
24.3.2026

Helsinkiläistä **Alexa Ferdania**, 10, ei tarvitse maanitella kirjan pariin. Hän luki yhteensä 165 kirjaa vuoden 2025 aikana. Miten se onnistui?

Kotiliesi 24.3.2026

Kysymyksiä? Kommentteja?

Kiitos tarkkaavaisuudestanne!

EDUCA

Education for the Future

FLAGSHIP

Lähteet:

- Aro, T., Eklund, K., Eloranta, A.-K., Närhi, V., Korhonen, E., & Ahonen, T. (2019). Associations Between Childhood Learning Disabilities and Adult-Age Mental Health Problems, Lack of Education, and Unemployment. *Journal of Learning Disabilities*, 52(1), 71–83. <https://doi.org/10.1177/0022219418775118>
- Aro, T., Eklund, K., Eloranta, A.-K., Ahonen, T., & Rescorla, L. (2022). Learning Disabilities Elevate Children’s Risk for Behavioral-Emotional Problems : Differences Between LD Types, Genders, and Contexts. *Journal of Learning Disabilities*, 55(6), 465-481. <https://doi.org/10.1177/00222194211056297>
- Aro, T., Özbek, A. B., & Torppa, M. (2024). Predicting adult-age mental health with childhood reading and math disability : do resilience and coping styles matter?. *Annals of Dyslexia*, 74(1), 97-122. <https://doi.org/10.1007/s11881-023-00290-8>
- Duke, N. K., & Pearson, P. D. (2009). Effective practices for developing reading comprehension. *Journal of education*, 189(1-2), 107-122.
- Eklund, K., Torppa, M., Aro, M., Leppänen, P. H., & Lyytinen, H. (2015). Literacy skill development of children with familial risk for dyslexia through grades 2, 3, and 8. *Journal of Educational Psychology*, 107(1), 126.
- Hautala, J., Niskakoski, M., Westerholm, J., & Latvala, J.-M. (2025). Niilo Mäki Instituutin DigiLukiseulan Luki-indeksi: Toisen asteen aloittavien opiskelijoiden perusluku- ja oikeinkirjoitustaitojen kehitys vuosina 2019–2024. Niilo Mäki Instituutin verkkojulkaisu. <https://digilukiseula.nmi.fi/wp-content/uploads/2025/10/DLS-raportti-2019-2024.pdf>
- Hellgren, J., Saarinen, J., Marjanen, J., Lepola, L., Pullinen, H., Sakari, A., Engblom-Pelkkala, K., Eriksson, M., Fredriksson, P., Hynönen, I., Karjalainen, T., & Värri, K. (2024). Oppimisen tuki lukiokoulutuksessa. *Kansallinen koulutuksen arviointikeskus*, 2024(11), 1–109.
- Holopainen, L. & Hakkarainen, A. (2019). Longitudinal effects of reading and/or mathematical difficulties: The role of special education in graduation from upper secondary education. *Journal of Learning Disabilities*. <https://doi.org/10.1177/0022219419865485>.
- Kairaluoma, L., Torppa, M., Westerholm, J., Ahonen, T., & Aro, M. (2013). The nature of and factors related to reading difficulties among adolescents in a transparent orthography. *Scientific Studies of Reading*, 17(5), 315-332. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10888438.2012.701257>
- Kamil, M. L., Borman, G. D., Dole, J., Kral, C. C., Salinger, T., & Torgesen, J. (2008). Improving Adolescent Literacy: Effective Classroom and Intervention Practices. IES Practice Guide. NCEE 2008-4027. National Center for Education Evaluation and Regional Assistance.
- Nevala, J., Kairaluoma, L., Ahonen, T., Aro, M. & Holopainen, L. (2006). *Lukemis- ja kirjoittamistaitojen yksilötestistö nuorille ja aikuisille*. Niilo Mäki Instituutti.

Lähteet:

- Paananen, M., Pöyliö, H., Määttä, S., Hautala, J., Eklund, K., Kinnunen, M., Westerholm, J. & Holopainen, L. (2019). *DigiLukiseula – digitaalinen luku- ja kirjoitustaidon arviointimenetelmä nuorille ja aikuisille*. Niilo Mäki Instituutin verkkojulkaisu: <https://digilukiseula.nmi.fi/>
- Salmi, E., Määttä, S., Vehkakoski, T., Aunola, K., Kairaluoma, L., & Pirttimaa, R. (2020). Oppimisvaikeuksien, motivaation ja oppijaminäkäsityksen merkitys ammatillisista opinnoista valmistumisessa. *NMI-Bulletin*, 30(3):50-66.
- Solis, M., Ciullo, S., Vaughn, S., Pyle, N., Hassaram, B., & Leroux, A. (2012). Reading comprehension interventions for middle school students with learning disabilities: A synthesis of 30 years of research. *Journal of learning disabilities*, 45(4), 327-340.
- Stevens, E. A., Walker, M., & Vaughn, S. (2016). The Effects of Reading Fluency Interventions on the Reading Fluency and Reading Comprehension Performance of Elementary Students With Learning Disabilities: A Synthesis of the Research from 2001 to 2014. *Journal of Learning Disabilities*. 50. 10.1177/0022219416638028.
- Söderholm, F., Viljaranta, J., Tuominen, H., Lappalainen, K., & Holopainen, L. (2023). Student engagement profiles and the role of support in general upper secondary education. *Learning and Individual Differences*, 104, 102289. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102289>
- Torppa, M., Eklund, K., van Bergen, E., & Lyytinen, H. (2015). Late-emerging and resolving dyslexia: A follow-up study from age 3 to 14. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43(7), 1389–1401. <https://doi.org/10.1007/s10802-015-0003-1>
- Torppa, M., Vasalampi, K., Eklund, K., Sulkunen, S. & Niemi, P. (2020). Reading comprehension difficulty is often distinct from difficulty in reading fluency and accompanied with problems in motivation and school well-being, *Educational Psychology*, 40:1, 62-81, DOI: 10.1080/01443410.2019.1670334

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

